انتخابِ کلام

امیر خسروؒ

طوطیِ شکر مقال

انتخابِ کلام

امیر خسروؒ

طوطیِ شکر مقال

انتخابِ کلام

حضرت امیر خسرو رح

طوطیِ شکر مقال

از

صوفی تبسم

یکے از مطبوعات پیکیجز لمیٹڈ-لاہور پاکستان

ناشرین
پیکیجز لمیٹڈ فیروز پور روڈ۔ لاہور
(پاکستان)

مطبع: سن بیم آرٹ پریس،
۲۱ - چیمبرلین روڈ ۔ لاہور

عرض حال

عزیز القدر سید بابر علی شاہ بڑے صاحب دل اور صاحب ذوق نوجوان ہیں۔ ادب و فن سے انھیں گہرا لگاؤ ہے۔ ہر خوبصورت چیز کو پیار کی نظروں سے دیکھتے ہیں۔ اس بارے میں ان کی رفیقۂ حیات صحیح معنوں میں برابر کی شریک ہیں۔

سید صاحب کو حضرت خسرو علیہ الرحمہ سے والہانہ عقیدت ہے اور وہ آئے دن اُن کی یاد تازہ کرتے رہتے ہیں۔ کبھی اُن کا عرس مناتے ہیں اور کبھی محفل سماع سجاتے ہیں اور اپنے عزیزوں اور ہم ذوق دوستوں کو نوازتے ہیں۔ انھوں نے ابھی ابھی حضرت خسروؒ کی غزلیات کا کلیات چار جلدوں میں شائع کیا ہے جو اُن کے ذوقِ سلیم، وسعتِ قلب اور عالی حوصلگی کی دلیل ہے۔

انھوں نے کلیات کی پہلی جلد تیار ہونے پر اس کا ایک نسخہ مجھے عنایت فرمایا اور ساتھ ہی یہ خواہش کی کہ میں خسروؒ کے اشعار کا انتخاب کروں اور اُن اشعار کو اپنے ہاتھ سے لکھوں۔

میرے لیے یہ خوشی کا مقام تھا۔ میں نے انتخاب کا کام شروع کردیا۔ اتنے میں حضرت خسرو رحمۃ اللہ علیہ کے ہفتصد سالہ جشن کا چرچا ہُوا۔ قرار پایا کہ اس ہفتصد سالہ جشن کے اعتبار سے سات سو شعر انتخاب کرلیے جائیں۔ میرا منشا بھی یہ چاہتا تھا کہ غزلیات، مثنویات، قصائد اور متفرقات میں سے ہر ایک صنف کے سات سات سو شعر چُن لیے جائیں لیکن بعض دقتیں درپیش تھیں۔ غزلوں کا کلیات مکمل نہیں ہُوا تھا اور باقی کتابوں کا دستیاب ہونا بھی مشکل تھا۔ اس لیے غزلیات کے اشعار کے انتخاب پر اکتفا کیا۔ یوں بھی غزلیات اُن کی شاعری کا بہترین خزینہ ہیں۔

حضرت خسروؒ نے اپنی شاعری اور بالخصوص غزلیات میں بڑے بڑے تجربات کیے ہیں۔ سنگلاخ زمینوں میں طبع آزمائی کی ہے،

اور اپنی پختہ مشقی اور فنی چابک دستی کا مظاہرہ کیا ہے لیکن خاکسار
کی رائے میں اُن کی وہ غزلیں جو چھوٹی بحروں میں ہیں اُن کے افکار اور
قلبی احساسات کی بہترین ترجمان ہیں۔ یہی وہ غزلیں ہیں جن سے،
بعد میں آنے والے شعرا بے حد متاثر ہوئے حتیٰ کہ اردو کے شعرا
نے بھی اُن کا تتبع کیا جن میں ولی، میر تقی میرؔ، میر دردؔ، یہاں تک
کہ مرزا غالب بھی اُن میں شامل ہیں۔

ہر شخص کا اپنا ذوق اور اپنی پسند ہوتی ہے۔ زیر نظر انتخاب
اسی شے کا آئینہ دار ہے۔

اپنے قلم سے لکھنا اور پھر آرٹ کی سیاہی سے رواں لکھنا بڑا کٹھن
کام تھا۔ اللہ کا شکر ہے کہ انتہائی گرمیوں اور گوناگوں مصروفیتوں
کے باوجود یہ کام بخیر و خوبی پایۂ تکمیل تک پہنچا۔

میں ذاتی طور پر جناب محمود رومی صاحب اور اُن کے رفقائے کار
کا بے حد ممنون ہوں۔ اُن کے حسنِ کار اور فنی تزئین اور پیہم محنت کے بغیر
اس کام کا سرانجام پانا مشکل تھا۔

ان ساری کامیابیوں کا سہرا دراصل بابر علی صاحب ہی کے سر ہے امید
ہے وہ اور اُن کے احباب میری اس حقیر سی محنت سے خوش ہوں گے

میرا خط کبھی بہت اچھا ہوتا تھا لیکن اب اس میں وہ
پہلی سی نوک پلک نہیں رہی - اس کے باوجود میرے دوستوں
اور عزیز شاگردوں کو بہت پسند ہے اور یہ اُن کی خاص عنایت
ہے - دراصل یہ سعادت مجھے اپنی والدۂ مرحومہ کی وساطت
سے نصیب ہوئی جنھوں نے پہلے پہل میرا نازک ہاتھ پکڑ کر تختی
پر میرے قلم کو چلنا سکھایا - میں اپنی تحریر کی اِس
کوششِ حقیر کو انہی کی مبارک یاد کی نذر کرتا ہوں

صوفی تبسم

سمن آباد، لاہور   پنجشنبہ   ۲۵ ستمبر ۱۹۷۵ء

خطبهٔ تدریس اصول بسبک قدیم

بسم الله الرحمن الرحیم

غزل

ابر می بارد و من می شوم از یار جدا
چون کنم دل به چنین روز ز دلدار جدا
ابر و باران و من و یار ستاده بوداع
من جدا گریه کنان، ابر جدا، یار جدا
دیده ام بهر تو خونبار شد ای مردم چشم
مردمی کن، مشو از دیدهٔ خونبار جدا
نعمت دیده نخواهم که بماند پس ازین
مانده چون دیده از آن نعمت دیدار جدا
حسن تو دیر نماند چو ز خسرو رفتی
گل بسی دیر نماند چون شد از خار جدا

غزل

دلم در عاشقی آواره شد، آواره‌تر بادا
تنم از بیدلی بیچاره شد بیچاره‌تر بادا
گر ای زاهد دعای خیر می‌خواهی مرا این گو
که آن آوارهٔ کوی بتان آواره‌تر بادا
دل من پاره گشت از غم نه آنگونه که به گردد
اگر جانان بدین شاد است یارب پاره‌تر بادا
همه گویند کز خونخواری اش خلقی بجان آمد
من این گویم که بر جان من خونخواره‌تر بادا
چو با تر دامنی خو کرده خسرو با دو چشم تر
به آب چشم پاکان دامنش همواره‌تر بادا

غزل

شفاعت آدم، ای دوست! دیدهٔ خود را
کز و نیوشش گلِ نو دمیدهٔ خود را
رسید خیل غمت ورنه الستد جانم
کجا برم بدن غم رسیدهٔ خود را
گسست رشتهٔ صبرم چگونه بردوزم
شگاف دامن ده جا دریدهٔ خود را
به چاه شوق فرو مانده ام، خداوندا!
فرو گذاشت مکن آفریدهٔ خود را
ز باد زلف تو شوریده بود، ازاں خسرو
به باد داد دلِ آرمیدهٔ خود را

غزل

گرچه ببرد عقل و دین مرا
بد مگوئید نازنین مرا
گوششش از بار دُرّ گران گشته است
نشنود ناله حزین مرا
عشق در کار خوبرویان کن
زهد و تقوی و کفر و دین مرا
دست در گل همی زنم لیکن
خار می گیرد آستین مرا
خسروا! بگذر از سرم کز تنگ
بینم خوش است همنشین مرا

غزل

بشگفت گل در بوستان، آن غنچهٔ خندان کجا
شد وقت عیش دوستان آن لاله و ریحان کجا
هر بار کو در خنده شد، چون من هزارش بنده شد
صد مرده زان لب زنده شد درد مرا درمان کجا
می‌گفت با من هر زمان گر جان دهی یابی امان
من می‌برم فرمان بجان، آن یار بی فرمان کجا
گفتم توئی اندر تنم یا هست جان روشنم
گفتی که آری آن منم، گر آن توئی پس جان کجا
زین پیش با تو هر زمان می بودی از همدمان
خسرو نه هست آخر همان آن عهد و آن پیمان کجا

غزل

باز آرزوے آں بت چیں می کند مرا
معلوم شد کہ فتنہ کمیں می کند مرا
می خواندم گدا ے خود و گوی آں زماں
ملک دو کون زیر نگیں می کند مرا
نے من بہ اختیار چنیں مست و بیخودم
چیزے است در دلم کہ چنیں می کند مرا
آہ از تو می کنند ہمہ عاشقان و من
از دست دل کہ سوختہ ایں می کند مرا
صد منت خیال تو بر خسرو است، زانک
گہ گہ بخواب با تو قریں می کند مرا

غزل

با غمِ عشقِ تو می سازیم ما،
با تو پنهاں عشق می بازیم ما
در ہواے وصلِ جاں افروزِ تو،
پاے بندِ درگہِ نازیم ما
گر نہ خواہی گشت با ما مہرباں
خانۂ ہستی بر اندازیم ما
بعد ازیں باکس نہ پیوندیم دل
بعد ازیں با خود نپردازیم ما
چوں ز خسرو دردِ دل بشنید گفت
غم مخور روزیت بنوازیم ما

غزل

خبرت هست که از هیچ خبر نیست مرا
گذرے کن که ز غم راهگذر نیست مرا
گر سرم در سر سودات رود نیست عجب
سر سوداے تو دارم غم سر نیست مرا
ز آب دیده که به صد خون دلش پروردم
هیچ حاصل بجز از خون جگر نیست مرا
بے رخت اشک همی بارم و گل می کارم
غیر ازیں کار کنوں کار دگر نیست مرا
تا که آمد رخ زیبات بچشم خسرو
بر گل و لاله کنوں میل نظر نیست مرا

غزل

وه که از سوز درونم خبری نیست ترا
در غمت مردم و با من نظری نیست ترا

بر سر کوی تو فریاد که از راه وفا
خاک ره گشتم و بر من گذری نیست ترا

دارم آن سر که سرم در سر کار تو شود
با من دل شده هرچند سری نیست ترا

دیگران گرچه دم از مهر و وفای تو زنند
بوفای تو که چون من دگری نیست ترا

خسروا! ناله و فریاد بجایی نرسد
یارب این گریهٔ خونین اثری نیست ترا

غزل

گم شدم در سرِ آں کوے مجوئید مرا
او مرا کشت شدم زنده، مگوئید مرا
عمرے از گم شدنم رفت و نمی آیم باز
چوں چنیں است، شما نیز مجوئید مرا
بر ددش مردم و آن خاک بر اعضای من است
هم بدان خاک در آرید و مشوئید مرا
عاشق و مستم و رسوائیِ خویشم هوس است
هرچه خواهم که کنم، هیچ مگوئید مرا
خسروم من گلے از خونِ دلِ خود رُسته
بوے من هست جگر سوز، مبوئید مرا

غزل

اے دل واماندہ خیز رہ سوے جاناں طلب
وز نفس اہل درد، مایۂ درماں طلب
پردۂ اعلاست عشق، گر ملکی ایں کشا،
لجۂ دریاست عشق گر گہری آں طلب
شیر شو و صید را در تہ چنگال کش
مرد شو و خصم را بر سر میداں طلب
ہر کہ شبے زندہ داشت ہمدم روح الامیں است
ناں چہ زبائی ز خواں چاشنی جاں طلب
مست شود، اے ہوشیار، لیک ازیں بادہ خور
از قدح مصطفیٰ، بادۂ احساں طلب

غزل

بے شاہد رعنا بہ تماشا نتواں رفت
بے سرو خرامندہ بہ صحرا نتواں رفت
دی رفت سوے باغ و ندانست غم ما
ایں نیز ندانست کہ بے ما نتواں رفت
گفتم کہ زکویت بروم تا ببرم جاں
گفتن بتواں جان من، اما نتواں رفت
مپسند کہ در پیشِ لبت مُردہ بمانم
تا زندہ از پیشِ مسیحا نتواں رفت
خسرو! پس ازیں مذہبِ خورشید پرستی
مومن شدہ در قبلۂ ترسا نتواں رفت

غزل

دل ما را ز دستِ غم امان نیست
نشانِ شادمانی در جهان نیست
جهان پُر آشنا و من به غم غرق
که دریای محبت را کران نیست
فلک را دعوی مهر است، لیکن
گواهی می دهد دل کاینچنان نیست
به یک جان خواستم یک جام شادی
ز دورِ چرخ، گفتا رایگان نیست
بلای عقل عشقم بود، اکنون
بلا این شد که از عشقم امان نیست

غزل

با غمش خو کردم امشب، گرچه در زاری گذشت
یاد می کردم از آن شب ها که در یاری گذشت

بر درش سودم همه شب دیده و چشم مرا
عزتی بود، ار چه بر خاک درش خواری گذشت

مردمان گویند چونی در خیالِ زلفِ او
چون بود مرغی که عمرش در گرفتاری گذشت

ناخوش آن وقتی که بر زنده دلان بی عشق رفت
ضایع آن روزی که بر مستان به هشیاری گذشت

ماجرای دوش می پرسی که چون بگذشت حال
ای سرت گردم، چه می پرسی، به دشواری گذشت

غزل

ترک من دی سخن به رہ می‌گفت
ہر کہ رویش بدید وہ می‌گفت
او ہمی رفت و خلق در عقبش
وحدہ لاشریک لہ می‌گفت
دل بصد حیلہ می‌گریخت از عشق
دل سخن از درون چہ می‌گفت
گفتمش تیر می‌زنی بر دل
خندہ می‌زد بہ ناز و وہ می‌گفت
خسرو از دور ہمچو مدہوشان
نظرے می‌فگند و وہ می‌گفت

غزل

ے نوش که دور شادمانی است
خوش باش که روز کامرانی است

مغرور مشو به بانگِ نائے
کاواز درا ے کاروانی است

هردم که به خوشدلی برآید
سرمایهٔ حاصل جوانی است

عشق آمد و عقل رخت بربست
این هم ز کمال کاردانی است

بے خوابی و عاشقی است کارم
سگ بر وفا و پاسبانی است

غزل

یار اگر برگشت در تیمار بودن هم خوش است
در شکیبائی بود بی یار بودن هم خوش است
گرچه خفتن خوش بود با دوست در شبهای وصل
لیک در شب‌های غم بیدار بودن هم خوش است
اندک اندک گه گهی با یار بودن خوش بود
در میسر گرددم بسیار بودن هم خوش است
عزتی گر هست ما را نزد جانان عیب نیست
عاشقان را پیش جانان خوار بودن هم خوش است
خسروا گر در نمی گنجی بخلوت گاه دوست
هم نشین با عاشقان زار بودن هم خوش است

غزل

یک موی ترا هزار دام است
یک روی ترا هزار نام است
زان سرو به بوستان بلند است
کز قد تو قایم‌المقام است
دانا لب تو اگر ببوسد
فتوی ندهد که می حرام است
می بگدازد دل ما ز تو زیراک
تو آبی و آن سفال خام است
خسرو بتو هم‌عنان نخواهد
کاین توسن چرخ بدلگام است

غزل

چشمت که میان خواب ناز است
یارب که چه شوخ و دلنواز است
شبها غم خود به شمع گویم،
کو نیز ز محرمان ناز است
جانا! تو به خواب شو که مستی
افسانهٔ عاشقان دراز است
فریاد رسی که در همه وقت
بر غم زدگان در تو باز است
سوز دل و آب چشم خسرو
بپذیر که از سر نیاز است

غزل

دلم دوشب حدیث نازمی گفت
همی گفت آن حدیث و باز می گفت
نمی آمد مرا خواب از غم دوست
ز هجران سرگذشته باز می گفت
مرا می کشت یاد آن که روزے
به غمزه با من آن بت راز می گفت
دل من مست بود و قصّهٔ دوست
گہے ز انجام و گہ ز آغاز می گفت
چو چنگ غم زده در گریه خسرو
سرودِ عاشقاں باساز می گفت

غزل

نگارا ! چوں تو زیبا کس ندیده است
چناں رُوسے، نگارا کس ندیده است
نهاں می دار از من خویشتن را
چنیں خود آشکارا کس ندیده است
بیا امروز تا سیرت به بینم
مگو فردا که فردا کس ندیده است
مرا گوئی که دل بر جاے خود دار
دل عشاق بر جا کس ندیده است
ز خسرو دل که دزدیدی بده باز
مگو دیده است کس یا کس ندیده است

غزل

تقدیر که یک چند مرا از تو جدا داشت
از جان گله دارم که مرا زنده چرا داشت

اندوه جدائی ز کسی پرس که یک چند
دور فلک از صحبت یارانش جدا داشت

داغی دگر این است که از گریه بشستم
آن داغ که دامانت ز خون دل ما داشت

صوفی که خرامیدن تو دید به صد صدق
بدرید مصلا و کله در ته پا داشت

خسرو به وفای تو دهد جان که در آفاق
گویند همه کان سگ دیوانه وفا داشت

غزل

اے ہم نفساں کہ پیش یارید
ایں شکر چرا نمی گزارید

مارا بکشید چوں غریباں
ہرچند شما ازیں دیارید

جاں خواہم داد پیش رویش
امروز مرا بمن گزارید

گر می کشدم فدائے اویم
زنہار بروے او میارید

گر در دل تاں غمے نہ گنجد
بر سینۂ خسروش گمارید

غزل

خبرم شده است کامشب که تو یار خواهی آمد
سرِ من فدای راهی که سوار خواهی آمد
به لب آمده‌ست جانم، تو بیا که زنده مانم
پس از آن که من نمانم، به چه کار خواهی آمد
همه شب خونِ خلقی و همی خوری دمادم
مخور این قدح که فردا به خمار خواهی آمد
همه آهوان صحرا سرِ خود نهاده بر کف،
به امید آن که روزی به شکار خواهی آمد
به یک آمدن ربودی دل و جانِ صد چو خسرو
که زید اگر بدینسان دو سه بار خواهی آمد

غزل

عاشقاں را چو نامہ باز کنید
نام من بر سرش طراز کنید
گر شما دین عاشقاں دارید
بعد ازیں پیش بت نماز کنید
من غلام شمایم اے خوباں!
بکشم، گر ہزار باز کنید
دیدہ باشید آں جوان مرا،
صفتش پیش بندہ باز کنید
با چناں قامت اے صنوبر و سرو
شرم ناید کہ پا دراز کنید

غزل

زیں بیشتر چنیں دلت از سنگ و رُو نبود
وآزارِ دوستانت بدیں گونہ خو نبود

آں کیست کو بدید در آں روئے یک نظر
وانگاہ تا بزیست در آں آرزو نبود

دل را فسانۂ تو ز رہ برد، ورنہ ہیچ
دیوانۂ مرا سرِ ایں گفتگو نبود

اے دل سپاس دار کہ گر دوست جور کرد
از بختِ نامساعدِ من بود، از او نبود

خسرو بہ درد خو کن و با بے دلی بساز
گر گویمت کہ دل بہ کجا رفت گو "نبود"

غزل

گر جام غم فرستی، نوشم که غم نباشد
آنجا که عشق باشد این مایه کم نباشد

سودای تست در جان، نقشت درون سینه
حرفی برون نیفتد تا سر قلم نباشد

نزدیک اهل بینش کور است و کور بی شک
عاشق که پیش چشمش رنگین صنم نباشد

ای باد صبحگاهی کآفاق می نوردی،
گر دیده‌ای نشان ده جایی که غم نباشد

خسرو تو خود نشینی با عاشقان، ولیکن،
در صیدگاه شیران سگ محترم نباشد

غزل

بهار بی رخ گلرنگ تو چه کار آید
مرا یک آمدنت به که صد بهار آید
اگر دو اسپه دواند به گرد او نرسد
گل پیاده که او بر صبا سوار آید
خیال روی تو از دیده می رود بیرون
وگرنه از مژه پایش بنوک خار آید
غم تو بار گران است لیک چو از تست
دلم گران نشود گر هزار بار آید
توی مراد دل و کی بود که آمدنت
مراد خسرو بی چاره در کنار آید

غزل

وفا در نیکوان چندان نباشد
ترا خود هیچ بوے زاں نباشد
نظر در روے تو خود کرده ام من
بلے خود کرده را درماں نباشد
دلم با بت پرستی خو گرفته است
مسلماں بودنم امکاں نباشد
مرا بر تو کافر می کند عشق
خود اهل عشق را ایماں نباشد
مرو از سینه بیروں گرچه دانم
که یوسف را بسر زنداں نباشد

غزل

با تو در سینه جان نمی گنجد
تو درونی از آن نمی گنجد
آن چنانی نشسته اندر دل
که نفس هم در آن نمی گنجد
غم تو آشکار خواهم کرد
چه کنم در نهان نمی گنجد
عشق در سر فزود عقل برفت
کین دو در یک مکان نمی گنجد
تا که خسرو زبان گشاد از تو
سخنش در جهان نمی گنجد

غزل

عشق آمد و دل ز دست ما برد
تدبیر ز عقلِ مبتلا برد
هر دل که بسینهٔ کسی دید
یا در کف غم سپرد یا برد
شب صورت او بخواب دیدم
تا چشم زدم بهم، مرا برد
این دیدهٔ من که کور بادا
پیش همه آبروی ما برد
مسکین دل بی‌قرار خسرو
غم، هیچ ندانمش کجا برد

غزل

یارے که طریق ناز دارد
گر دل ببرد که باز دارد

در زلف بُتان مپیچ اے دل
کایں رشته سرِ دراز دارد

بے چاره کسے که بر درِ تو
یک سینه و صد نیاز دارد

یک توبهٔ کس درست نگذاشت
چشمت که هزار ناز دارد

بشنو که به وصل عشق خسرو
گفت خوش و دلنواز دارد

غزل

خم زلف تو که زنجیر جنوں می خوانند
اے خوش آں طائفه کایں سلسله می جنبانند
عجب آمد همه را مردنم از هجر و مرا
عجب از خلق که بر زیند چو تنها مانند
جانِ عاشق چو بروں رفت نخوانندش باز
زانکه در دل دگرے هست که جانش خوانند
زاهد امروز سرِ توبه شکستن دارد
مے فروشاں اگر ایں دلق کُهن بستانند
می برد حسرتِ پابوس تو خسرو در خاک
چو شود خاک، بگو تا به رهت افشانند

غزل

هنگام گل است و باده باید
ساقی و حریف ساده باید
گر غنچه گره بر ابرو افکند
پیشانی گل گشاده باید
جان است پیام اهل دل را
جانی که به کف نهاده باید
وانگاه حریف ساده و مست
در دست من افتاده باید
خسرو ز بتان کرشمه بد نیست
معشوقهٔ خود مراده باید

غزل

یار زیبائے مرا باز بہ من بنمائید
ترک زیبائے مرا باز بمن بنمائید
لالہ می رویدم از خون جگر بر رخسار
سرو بالائے مرا باز بمن بنمائید
نیست آراستہ بے آں مہ زیبا مجلس
مجلس آرائے مرا باز بمن بنمائید
تا از آں زلف شدہ دور برفتم از جا
آخر آں جائے مرا باز بمن بنمائید
از فراقم ہمہ ناسازی و نازیبائی ہست
یار زیبائے مرا باز بمن بنمائید

غزل

باز زہرہ مطربی آغاز کرد
پیشِ رنداں بربطِ خود ساز کرد
مریمِ خم زاد عیسیٰ سیرتے
مرغِ جانم جانبش پرواز کرد
مجلسے آراست پیرِ میکدہ
تا شہاں را سوے خود آواز کرد
دردنوشے توبۂ خود را شکست
راہبِ دیرشش بسے اعزاز کرد
بر حریفاں داد ساقی بادہ ہا
دورِ خسرو چوں رسیدہ ناز کرد

غزل

سبزه‌ها نو دمید و یار نیامد
تازه شد باغ و آن نگار نیامد
نوبهار آمد و حریف شرابم
به تماشای نوبهار نیامد
چشم من جویبار گشت ز گریه
سرو من سوی جویبار نیامد
خوبرویان بسی بدیدم، لیک
دل گم گشته برقرار نیامد
آنچه از غم لب بر دل خسرو
هر کرا گفتم استوار نیامد

غزل

به هر درد و غمی دل مبتلا شد
چرا یکباره دل از ما جدا شد
بگفتم عاشقان را ناسزایی
کنون عاشق شدم اینک سزا شد
به رندی و به شوخی و به صد ناز
دل از من برد و آنگه پارسا شد
شب از همسایه‌ها فریاد برخاست
مرا نالیدن شب‌ها بلا شد
وفا و مهربانی کرد با خلق
چو دور خسرو آمد بی‌وفا شد

غزل

دلم از بخت گهی شاد نبود
جانم از بند غم آزاد نبود

گر به بینی دل ویران مرا
گوئیا هیچ گه آباد نبود

کافری رخت دلم غارت کرد
شهر اسلام و سر داد نبود

شب همی دانم کاو آمد و بس
بیش از خویشتنم یاد نبود

هر چه می خواست همی کرد طبیب
ناتوان را سر فریاد نبود

غزل

گر کسے در عشق آہے می کند
تو نہ پنداری گناہے می کند

بیدلے گر می کند جاے نظر
صنع یزداں را نگاہے می کند

با دم صاحبدلاں خواری مکن
کاں نفس کار سپاہے می کند

عشق را آں کو سپر سازد بہ عقل
دفع کوہے را بہ کاہے می کند

گر کند رندے نظر بازی رواست
محتسب ہم گاہے گاہے می کند

غزل

من بندهٔ آں روے کہ دیدن نگذارند
دیوانہ زلفے کہ کشیدن نگذارند

از تشنگی ام شعلہ زناں سینہ و از دور
شربت بنمایند و چشیدن نگذارند

یارب چہ عذابے است بریں مرغ گرفتار
بسمل نپسندند و پریدن نگذارند

صد چاک شدہ سینہ و صد پارہ شدہ دل
ویں بے خبراں جامہ دریدن نگذارند

صد خارِ جفا خورد ز ہجرانِ تو خسرو
آہ ار گلے از باغ تو چیدن نگذارند

غزل

صبا آمد ولے دل باز نامد
غریب ما به منزل باز نامد

به دریا غرقه شد رخت صبوری
که کشتی سوے ساحل باز نامد

دل ما رفت با محمل نشینے
رود جاں ہم که محمل باز نامد

به عشقم مست بگذارید زیراک
کس از میخانه عاقل باز نامد

نصیحت زندگاں را کرد باید
که افسوں مرغ بسمل باز نامد

غزل

ای باد صبحدم خبر آشنا بیار
بوی نهفته زان صنم دلربا بیار
گفتی سلام آرم ازو چشم بر رهست
یا خود بیای تا نشوم کشته یا بیار
در غیرتم کز و مست خدنگی بهر دلے
یکره ازان یکے ز پی جان ما بیار
زان جام لب که جرعه ز شاهان دریغ داشت
پروانهٔ خرابی مستئے گدا بیار
از جرعه گاه او قدرے آبرو بخواه
بر دردهاے کهنهٔ خسرو دوا بیار

غزل

باتو در سینه نفس را چه گذر
در دلم غیر تو کس را چه گذر
باغ نشگفت و نیامد موسم
در دل خسته هوس را چه گذر
من اسیرم ز گلم باده مده
در چمن مرغ قفس را چه گذر
خلق گویند نفس زن در وصل
در تن مرده نفس را چه گذر
اندر آن دل که توئی غم چه کند
خانهٔ شاه عسس را چه گذر

غزل

چناں چشمے ز رویم دور میدار
چنینم خستہ و رنجور میدار

ہمی کن باد رعنائی زیادت
چراغ عاشقاں بے نور میدار

بروں شد پائے مستوراں ز دامن
تو دلہا می برو مستور میدار

کسے کا حوال من بیند دہد پند
کہ بر خود عقل را دستور میدار

من از جاں بشنوم پند تو اے دوست
ولیکن عاشقم معذور می دار

غزل

چنان چشمی ز رویم دور میدار
چنینم خسته و رنجور می دار
همی کن باد رعنائی زیادت
چراغ عاشقان بی نور می دار
برون شد پای مستوران ز دامن
تو دلها می برو مستور می دار
من از جان بشنوم پند تو ای دوست
ولیکن عاشقم، معذور می دار
نگارا چون غلام تست خسرو
به چشم رحمتش منظور می دار

غزل

بیا جانا! رضاے من نگہدار
دمے حق وفاے من نگہدار

ہمہ بر دیگراں قسمت مکن غم
ازآں چیزے براے من نگہدار

مرا مشفقت، بلا شد، دیگراں را
خدایا! از بلاے من نگہدار

صبوری با غمش می گفت دردل
کہ من رفتم تو جاے من نگہدار

مرو ترساں بکوے دوست خسرو
توکل کن خداے من نگہدار

غزل

از چشم تو که هست ز تو جان شکار تر
دل نیست در جهان ز دلِ من فگار تر
گفتم که هوشیار شو ای دل به کار عشق
عقلم به گوش گفت ز من هوشیار تر
در عشق بدگوار بود پند دشمنان
حقا که پند دوست از آن ناگوار تر
رخ هر چه بیش بر در تو می زنم به سنگ
بختم نگر که هست ز روم بی عیار تر
هم خود برون بر آر، چون خسرو بگویدت
کاخر ز چیست چشم من سوگوار تر

غزل

صنم به خانه، تن اینجا و جاں بجاے دگر
به دل توئی و سخن بر زباں بجاے دگر
به بوستاں روم از غم ولے چه سود که هست
دلم بجاے دگر، بوستاں بجاے دگر
کجا به کوے تو ماند نسیم باغ بهشت
زمیں است جاے دگر، آسماں بجاے دگر
نشاں ز کوے تو پرسند و من زبس غیرت
تو جاے دیگر و گویم نشاں بجاے دگر
بگو، چگونه تواں گفت زنده خسرو را
که او بجاے دگر ماند و جاں بجاے دگر

غزل

گر ز من جان برود باد هوای کم گیر
ور جهانم نبود کهنه سرای کم گیر

زاهد من خدمت رندان خرابات بس است
گر نمازی نکنم، رسم ریای کم گیر

گر ز عشاق تو من کشته شدم، عمر تو باد
در صف کج کلهان زنده قبای کم گیر

غم مخور گر شود آواره ز کویت چو منی
از قدمگاه سران بی سروپای کم گیر

صد چو خسرو به درت هست یکی گو کم باش
در طرب خانهٔ جمشید گدای کم گیر

غزل

نازنینان و چار بالش ناز
خاکساران و آستانِ نیاز
اے کہ عیبم ہمی کنی در عشق
یک نظر بر جمالِ اُو انداز
عشق در ہر دلے فرو ناید
زانکہ ہر سینہ نیست محرمِ راز
ساعتے این شکستہ را دریاب
یکزماں این غریب را بنواز
خسرو گر گریہ کرد، معذور است
کش چو شمع است کار سوز و گداز

غزل

کجا بود من مدهوش را حضور نماز
که کنج کعبه ز دیر مغان ندانم باز
چو صوفی از پی صافی نمی کند پرهیز
مباش منکر دردی کشان شاهد باز
خیال زلف دراز تو گر نگیرد دست
که بر سر آرد وزین ظلمتم شبان دراز
گذشت شعر ز شعری و سوزش از گردون
چرا که از پی آوازه میرود آواز
خرد مجوی ز خسرو که اهل معنی را
نظر بعشق حقیقت بود نه عقل مجاز .

غزل

در فراقش رود خون از دیده می بارم هنوز
وان ز دلگرمی نگوید ترک آزارم هنوز
گرچه برباد هوس شد خرمن امید من
تخم مهرش در میان جان همی کارم هنوز
گرچه پر داغ است جان من ز هجران نگار
داغ مهرش بر جبین دوستی دارم هنوز
زاری وافغان من بی او گذشت از نه فلک
وان نگار آگه نگشت از ناله زارم هنوز
گرچه جان خسرو از مهر رخش از دست رفت
تخم عشقش در زمین دل همی کارم هنوز

غزل

جان ز تن بردی و در جانی هنوز
دردها دادی و درمانی هنوز
آشکارا سینه ام بشگافتی
همچنان در سینه پنهانی هنوز
ملکِ دل کردی خراب از تیغ ناز
واندرین ویرانه سلطانی هنوز
هر دو عالم قیمتِ خود گفته ای
نرخ بالا کن که ارزانی هنوز
پیری و شاهد پرستی ناخوش است
خسروا تا کی پریشانی هنوز

غزل

اے ز تو کارسازیِ ہمہ کس
ہمہ را ہم تو کارسازی و بس
ہست عرفانِ تو بہ عقل چنانک
کوہ سنجد کسے بہ پرِ مگس،
از من ادراک تو بداں ماند
کابلہے کردہ باد را بہ قفس،
در صفاتِ کمالِ ہستیِ تو
عقل مست است و ناطقہ اجرس
زیر پائے گلیم پوشانت
پایمال است مفرشِ اطلس

غزل

خرابی من ازآں چشم پر خماری پُرس
هلاک جانم ازآں لالهٔ بهاری پُرس
ز زخم غمزه چه پرسی که درجگر چنداست
ز حد فزونست وَلے زخمهای کاری پرس
کجاست دولت آنم که بر درت باشم
نشانِ من به سر کوے خاکساری پرس
رَو اے صبا و ز بهرِ مسافرانِ فراق
ازآں دو لب سخنے چند یادگاری پرس
سرود ذوق فراواں شنیدهٔ، اکنوں
بیا ز خسرو، ذوق فغان و زاری پرس

غزل

مائیم و شبی و یار درپیش
جام مے خوشگوار درپیش،
وقتِ چمن و شگفته باغے
بے زحمت خارخار درپیش
گل آمده و خزاں گذشته
دی رفته و نوبهار درپیش
من بیهش و مستِ یار و یادم
نے مست و نه هوشیار درپیش
دستم بلب و نظر برویش
مے برکف و لاله زار درپیش

غزل

دزدانه درآمد از درم دوش
افگنده کمند زلف بر دوش
برخاستم و فتادم از پای
چون او بنشست رفتم از هوش
هرکس که به بیندت بیک روز
ملک دو جهان کند فراموش
بی روی تو نوش می شود نیش
وز دستِ تو نیش می شود نوش
یک حلقه بگوشِ خسرو انداز
کو بندهٔ تست و حلقه در گوش

غزل

شاد باش ای شبِ فرخندهٔ دوش
که فلان بود مرا در آغوش
نه همی سیر شد از رویش چشم
نه همی پر شدے از قولش گوش
ماجرائے دلِ خوں گشتهٔ من
دیده می ریخت بروں، من خاموش
او همی گفت سخن، من حیراں
او همی خورد مے و من بیهوش
هست بازارِ تو در دلها گرم
حسن چنداں که توانی بفروش

غزل

مرا بهرت خصومت هست با دل
کنون با من درین سودا و با دل
اگر یاد سر زلفت همین هست
کجا ما و کجا جان و کجا دل
ز تو از گوشهٔ چشمی اشارت
ز ما عقل و ز ما جان و ز ما دل
دل از بیگانه گشت و ز من نرنجم
که عاشق را نباشد آشنا دل
به یک دلدار بس کن خسروا زانک
نه بندد هیچ عاشق جابجا دل

غزل

نگارا صحبت از اغیار بگسل
گل خندان من از خار بگسل
نخست از بند جان پیوند بگشای
پس آنگه دوستی از یار بگسل
درون بت خانه و بیرون مناجات
مسلمان شود دلا، زنّار بگسل
کمندِ عشق را نتوان گسستن
برو سر رشتهٔ پندار بگسل
نیابی داد خوبان خسرو از کس
بزن دست و عنانِ یار بگسل

غزل

ز عشقت بے قرارم با کہ گویم
ز ہجرت خوار و زارم با کہ گویم
نمی پرسی ز احوالم کہ چونی
پریشاں روزگارم با کہ گویم
نہ یک محرم کہ راز دل تواں گفت
فراواں راز دارم با کہ گویم
ہمی خواہم کہ بفرستم سلامے
چو یک محرم ندارم با کہ گویم
ندارد جز تمنائے تو خسرو
جمالت دوست دارم با کہ گویم

غزل

می گذشتی و به سویت نگراں می دیدم
زار می مردم و در رفتن جاں می دیدم

ہمچو دزدے کہ بہ کالاے کساں می نگرد
جاں بہ کف کردہ در آں روے نہاں می دیدم

از دل گم شدہ سررشتہ ہمی جُستم باز
گہ بہ فتراک و گہے سوے عناں می دیدم

او شد از دیدۂ من غائب و من ہم ز آں سو
جاں کشاں می شدم و دیدہ کشاں می دیدم

مردن خویش ز تو بود گماں خسرو را
شد یقیں اینکہ ہر آنچہ بہ گماں می دیدم

غزل

فرخ آن روز که دیده به رخت باز کنم
تو مرا جانب خود خوانی و من ناز کنم

سالها شد که نیابم خبر و در کویت
دل بیرون شده را، آیم و آواز کنم

باغبانا! ز تو گر گه بود ار فرمانم
بلبلم بر سر خود آیم و پرواز کنم

ابر را مایه کم آید گه باریدن آب
گر نه در گریهٔ خون با خودش انباز کنم

خسروا! جان و دل و تن ز تو بیگانه شدند
دیگران را، چه غم، ار محرم این راز کنم

غزل

عهدها را گه آن شد که ز سر تازه کنیم
مهرها را به دل خسته ز نو تازه کنیم
غزل سوخته خواهیم وز آن مطرب مست
داغ دیرینهٔ خود باز ز سر تازه کنیم
باده نوشیم بر آن روی و پیاله هر دم
گر به نیمے رسد از خون جگر تازه کنیم
چون خورد باده، لبش پاک کنیم از دامن
واز سر آلودگی دامن تر تازه کنیم
زلف آشفته از آن روے به یک سوے نهیم
جان آزردهٔ خسرو به نظر تازه کنیم

غزل

جانم بروں آمد ز تن، آخر بجاناں کے رسم
عقلم نماند و ہوش ہم، بر نازنیناں کے رسم

من عاشق و رسوا چنیں خلقے ز ہر سو نقش من
دشمن ہزاراں در کمیں بر دوست آساں کے رسم

با ایں سرشک افشاندنم حیف است از تو ماندنم
تا خود نہ خواہی خواندنم، ناخواندہ مہماں کے رسم

ہرجا کہ یار و ہمسرے رفتند در ہر کشورے
من شہر بندِ کافرے ماندم، بدیشاں کے رسم

ہر شام خسرو تا سحر، انجم شمارد سر بسر
لیکن ندانم ایں قدر تا من بجاناں کے رسم

غزل

من کشتۂ روے یار خویشم
درماندۂ روزگار خویشم

زین غم کہ بہ کس نمی‌توان گفت
شبہاست کہ غمگسار خویشم

ساقی بدہ اک قدح مرا زانک
من سوختۂ خمار خویشم

اے ناصح من کہ می دہی پند
میگوی کہ من بکار خویشم

گویند کہ خسروا! چہ نالی؟
من فاختۂ بہار خویشم

غزل

همیشه در فراقت با دل افگار می‌گریم
غمت را اندکی می‌گویم و بسیار می‌گریم
شبی کاندر حریمت ره نمی‌یابم به صد زاری
به حسرت می‌نشینم در پس دیوار می‌گریم
اگر مردم به مستی گاه گاهی گریه‌ای دارند
چه حال است این که من هم مست و هم هشیار می‌گریم
گهی در خلوت تاریک از هجر تو می‌نالم
گهی در فرقتت در کوچه و بازار می‌گریم
چه سوز است این نمی‌دانم به جان خسرو مسکین
که چون ابر بهار اندر سر کهسار می‌گریم

غزل

نه دست رسی به یار دارم
نه طاقت انتظار دارم

هر جور که از تو بر من آید
از گردش روزگار دارم

در دل غم تو کنم خزینه
گر یک دل و گر هزار دارم

در آب دو دیده از تو غرقم
وامید لب و کنار دارم

دل بردی و تن زدی، همین بود
من باز بسی شمار دارم

غزل

ما دلشدگان بے قراریم
ما سوختگان خام کاریم

آتش زدگان سوز عشقیم
رسوا شدگان کوے یاریم

بودیم خراب ساقی دوش
امروز ہم اندراں خماریم

اے ترک چہ جاے زحمت اینجا
تو تیر بزن کہ ما شکاریم

ما خاک رہیم ہمچو خسرو
در کوئے بتاں بیادگاریم

غزل

بہ لبستی چشم من ز افسون، زباں ہم
دلم بردی نہ تنہا بلکہ جاں ہم

ز تیر لست مارا دعویِ خوں
گواہی می دہد دل آں کماں ہم

برو اے باد بوسے زن برآں پا
اگر چیزے نگوید بر دہاں ہم

غمے دارم کہ باد از دوستاں دور
بہ حقّ دوستی کز دشمناں ہم

اگر افتد قبول ایں جانِ خسرو
بہ بوسے می فروشم، رائگاں ہم

غزل

به رخ خاک درت رُفتیم و رفتیم
دعای دولتت گفتیم و رفتیم
ز روی خویش کردی دور ما را
چو گیسویت برآشفتیم و رفتیم
جفاهای ترا با کس نه گفتیم
درون سینه بنهفتیم و رفتیم
به عهدت خواب خوش هرگز نکردیم
کنون آسوده دل خُفتیم و رفتیم
ندارد قوت گفتار، خسرو
میان سیل خون افتیم و رفتیم

غزل

ما ترکِ رضاے دلِ خود کام گرفتیم
در زاویۂ نیستی آرام گرفتیم

تا سوختنِ عشق ز پروانہ بدیدیم
سوداے ہمہ سوختگاں خام گرفتیم

ہر کس درِ پیرے زد و ما دامنِ خمّار
زیں عاشقیِ عاریت آرام گرفتیم

اے اہلِ سلامت کہ نداری خبر از ما
رو سبحہ ترا باد کہ ما جام گرفتیم

می کن ز جفا ہر چہ توانی و میندیش
کاں در حقِ خسرو کرمِ عام گرفتیم

غزل

ما از ہوسِ روے بتاں باز نیائیم
تیغ است حد ما بہ زباں باز نیائیم
گر تیر زنی بر جگر اے یار کماں کش
تیریم کہ رفتہ ز کماں باز نیائیم
مردانہ نہادیم چو پا بر سرِ کویت ما
گر سر برود از سرِ آں باز نیائیم
باز آمدن از عشق تواں ماند اگر دل
لیکن ز پے ماندنِ جاں باز نیائیم
یادش دہی اے باد زما گاہے اگر ما
در خدمت آں سروِ رواں باز نیائیم

غزل

هر شب اے ماه کجا می گردی
از من خسته جدا می گردی
گر به ذکر تو دمے گردد دل
بیچ گرد دل ما می گردی
با خط خویش بگوئی کامشب
گرد خورشید چرا می گردی
من کجا تا به کجا در طلبت
تو کجائی و کجا می گردی
من دهن باز چون گل منتظرت
تو پریشان چو صبا می گردی

غزل

تنگ نبات چون بود لب بگشا که همچنین

آب حیات چون رود خیز و بیا که همچنین

هر که بگویدت که تو دل بچه شکل می بری

از سر کوی ناگهان مست برآ که همچنین

هر که بگویدت که جان چون بود اندرون تن

یک نفسی بیا بشین در بر ما که همچنین

هر که بگویدت که گل خنده چگونه می زند

غنچهٔ شکّرین خود باز گشا که همچنین

هر که نخواند هیچ گه نامهٔ عشق چون بود

قصّهٔ حال خسروش باز نما که همچنین

غزل

تا از بر تو جدا شدم من
یارب که غمت چه کرد با من
از دیدن تو ز دست رفتم
ای کاش ندیدمی ترا من
رفت آنکه بیکدگر رسیدیم
من بود کجا تو و کجا من
گیرم به غمم رها کنی تو
هرگز غم تو کنم رها من
کس نیست بدین ستم گرفتار
یا خسرو دل شکسته یا من

غزل

باغ همان و گل و صحرا همان
باغ همان، سایه هم آنجا همان
گرد چمن شاهد زیبا بسی،
در دل من شاهد زیبا همان
نام نماند از دل و جان و هنوز
عشق همان است و تمنا همان
فرق میان دو لبت کی توان
خضر همان است و مسیحا همان
از تو بلا، وز دل خسرو رضا
کز تو همان شاید و از ما همان

غزل

دز هجو توی برید نتوان

بر تو دگری گزید نتوان

یاران عزیز پند گویند

گویند و لی شنید نتوان

ایدون مراد بس بلند است

آنجا به هوس رسید نتوان

تا چند کشم جفایت آخر

محنت همه عمر دید نتوان

این شربت عاشقی است خسرو

بی خون جگر چشید نتوان

غزل

جانا گذرے بہ بوستان کن
بادہ خور و رخ چو ارغوان کن

جانہا کہ گران ست زرخ ایشان
یک بار بخند و رائگان کن

از غمزہ روانہ کن خدنگے
یک جان مرا ہزار جان کن

گر می کشیم زکس چہ پرسی
چیزے کہ ترا خوش آید آن کن

زن در دل خسرو آتش اما
خود را ز میانہ برکران کن

غزل

گواه جبین است بر درد من
سرشک روان بر رخ زرد من

بہ بخشای بر نالۂ عندلیب
الا ای گلِ ناز پرورد من

کہ دید است ہرگز چنین آفتی
کزو می بر آید دم سرد من

فغان من از دستِ جور تو نیست
کہ از طالعِ مادر آورد من

تو دردے نداری کہ دردت مباد
ازان رحمتت نیست بر درد من

غزل

من خسته را ز آن خود کن ببین
یک امروز مهمان خود کن ببین

مخور باده آئینه در پیش دار
تو در گلستان خود کن ببین

ندیدی که مه در گریبان بود
سر اندر گریبان خود کن ببین

اگر نشکند در ز دندان تو
یکی زیر دندان خود کن ببین

چه گوئی که خسرو از آن من است
من خسته را ز آن خود کن ببین

غزل

دل شکیبا نمی توان کردن
وآشکارا نمی توان کردن

سوخت جانم درون تن چه کنم
پرده بالا نمی توان کردن

گفتی اندر دل تو پنهان کیست
آه پیدا نمی توان کردن

گرچه گویند ترک زیبا نیست
ترک زیبا نمی توان کردن

چه گویند «خسروا» دانی؟
دانم اما نمی توان کردن

غزل

عالم از جام لب خراب مکن
تهمت اندر سر شراب مکن

با چنان ره مرو بغارتِ شب
کار دزدی به ماهتاب مکن

ور ترا آرزوے کشتنِ ماست
غمزه خود می رود شتاب مکن

چشمم از گریه یک زماں بازآر
خانهٔ مردماں خراب مکن

بے چراغست خانهٔ خسرو
ہر زماں روے در نقاب مکن

غزل

خمار خواب و چشم کافرش بین
شکنج و پیچش زلف ترش بین
دل پاکان و جان پارسایان
هلاکِ غمزه های ساحرش بین
همه شب باده نوشیده است تا روز
هنوز آن خوابِ مستی در سرش بین
بدیدم یک رهش دیوانه گشتم
دلم گوید که بار دیگرش بین
دلم را سوختی گر باورت نیست
درونم چاک کن خاکسترش بین

غزل

زین خوش پسران و شکل ایشان
بیگانه شدم ز جمله خویشان
خوبان همه شهر یکدل و من
بیچاره دلم بدست ایشان
با ما سر راستی ندارند
این کج کلهان موپریشان
جانا مگذر نمک فشانان
بر سوختگان و سینه ریشان
گر خون ریزی ز صد چون خسرو
با رگ چه دم زنند میشان

غزل

ای میر همه شکر فروشان
توبه شکن صلاح کوشان

در میکدهٔ غمت سفالے
نرخ همه معرفت فروشان

یک خرقه رخت درست بگذاشت
در صومعهٔ کبود پوشان

بیدار نگشت نرگس مست
از نالهٔ بلبل خروشان

از تو سخنے بهر ولایت
خسرو بولایت خموشان

غزل

خوش آمد با تو ام دیدار کردن
نظر در روی چون گلنار کردن
کشیدن باده بر روی تو وانگاه
تماشای گل و گلزار کردن
بجرم عشق اگر خونم بریزند
نخواهم هرگز استغفار کردن
بشمشیری نگردم منکر از عشق
ز تو کشتن ز من اقرار کردن
مگو خسرو که اینها گفتنی نیست
نمی شاید سخن بسیار کردن

غزل

نه بی یادت برآید یکدم از من
نه بی رویت جدا گردد غم از من
بزن بر جانم آن زخمے که دانی
بشرط آنکه گوئی مرهم از من
دلم را خون تو می ریزی و ترسم
که خواهی خونبهاے دل هم از من
چرا از هر که دیدی بیش گشتی
مگر کس را نمی بینی کم از من
کجا کارم بعالم راست گردد
که برگشتی چو زلف پرخم از من

غزل

اے باد بوے یار بدیں مبتلا رساں
در چشم من ز خاک درش توتیا رساں
گر ہیچ ازآں طرف گذرے افتدت زمن
خدمت برو او سلام بگو و دعا رساں
گفتی کہ نالہ تو بیار تو می رسد
آنجا کہ نالہ می رسد آنجا مرا رساں
ما چوں نمی رسیم بداں آرزوے دل
یا رب تو آرزوے دل ما بما رساں
خسرو کہ از فراق خیالے شد اے صبا
از جانش در ربا و بداں دلربا رساں

غزل

آن کیست که می آید صد لشکر دل با او
درویش جمالش ما، سلطان دل ما او
بی صبح و شب خواهم کو را غم خود گریم
من گریم و او خندد، تنها من و تنها او
مستم ز خیال او، من باده و وی با من
یارب چه خیال است این اینجا من و آنجا او
مهتاب چه خوش بودی گر بودی من تنها
لب بر لب رود رو بر رو او با من و من با او
من خسرو و او زیبا بنگر که چه شکر است این
دیباچه دنیا من، آئینه جمال او

غزل

یا دلم را به راز محرم شو
یا تنم را بدوز و مرهم شو
گر نه‌ای آگه از درونهٔ من
یکزمانی بیا و همدم شو
نشوی کم ز بت پرستی که کنی
ور نشوی کم بدین قدر کم شو
ور غمت بر بردن دل ماست
دل ما را بگیر و بی غم شو
گر نشوی دیده می توانی شد
مردم دیده گر نشوی هم شو

غزل

اے بہ بالا بلند و زیبا تو
رشکِ سرو بلند بالا تو

روز ہا شد کہ اندریں موسم
کہ شوم ہمنشیں شبے با تو

گل دماند اشکِ من از خاک
بو کہ آئی بدیں تماشا تو

ہمہ راہت برفتم از مژگاں
گرچہ دُور است رہ ز من تا تو

جانِ خسرو چو جائے خود کردی
دُور تا کے شوی ازینجا تو

غزل

من اینجا و دلِ مسکیں در آں کو
ازآں گم گشتۂ مسکیں نشاں کو
مگو اے پند گو بے اُو بزی خوش
خوشم گر زندہ مانم یک جاں کو
بدل گویم کہ غمہا خواہمش گفت
چوں اُو پیش نظر آید زباں کو
بہ پرس ایں ناتواں را بیشتر زانک
بپرسی خلق را آں ناتواں کو
بہ گستاخی حدیث بوسہ گفتم
بہ خند گفت کاے خسرو دہاں کو

غزل

خلقی همه در شهر و مرا جا بدگر سو
هر کس به رهی و من تنها بدگر سو

بینم چون براهش بدوم پاش بگیرم
دستم بدگر سو رود و پا بدگر سو

وه این چه زمان بود که کردیم وداعش
گو رفت بسوی دگر و ما بدگر سو

او رفت و من از بیخودی خویش ندیدم
گو باز سوی خانه بشد یا بدگر سو

در عشق عطاالله طلبم وصل تو زشتست
معشوق دگر سو و تمنا بدگر سو

غزل

هر شب منم فتاده بگرد سرای تو
تا روز آه و ناله کنم از برای تو
روزی که ذره ذره شود استخوان من
باشد هنوز در دل تنگم هوای تو
هرگز شب وصال تو روزی نشد مرا
ای وای بر کسی که بود مبتلای تو
جانا بیا بپیش تو شکسته دلی من
عمری گذشته است منم آشنای تو
بر حال زار من نظری کن ز روی لطف
تو پادشاه حسنی و خسرو گدای تو

غزل

تا دل ز تو ام به غم نشسته
جان در گذرِ عدم نشسته

هر کس که بدید حُسن رویت
در خانهٔ زهد کم نشسته

مهر از هوسِ رخ تو هر شب
تا وقتِ سَحَر به غم نشسته

ای ابروی شوخ دلربایت
بگرفته دل و به خم نشسته

از دولتِ وصل تست خسرو
بر مسند و تختِ جم نشسته

غزل

ای رفته در غریبی باز آ که عمر و جانی
یا خود چو عمر رفته باز آمدن ندانی
در راه تو بمیرم گرچه ترا نه بینم
باری خلاص یابم از ننگ زندگانی
رفتی و ز آرزویت بر لب رسید جانم
مانا که زنده یابی باز آ اگر توانی
از ما چو آشنایان برداشتند دل را
ای جان زار مانده تو هم ببر گرانی
ای صاحب ملامت خفته بخواب مستی
تو در شب سلامت احوال من چه دانی

غزل

اے آمدہ جان ہر شکستہ
ے دہ ز شکستہ بر شکستہ

بشکستہ ام از تو ہیچ عہدے
اے عہد بہ بستہ بو شکستہ

گل خندۂ لعلِ شکرینت
قدرِ گل و گل شکر شکستہ

تا طوقِ سگِ تو سازد ایام
عُشاقِ ترا کمر شکستہ

دریاب کہ خسرو از ہوایت
ماندست چو مرغِ پر شکستہ

غزل

اے بردہ دلم بہ دلستانی
ہم جانِ منی و ہم جہانی
جاں می رودم بروں و غم نیست
غم زانست کہ در میانِ جانی
دود از دلِ عاشقاں برآرد
حُسنِ تو ز آتشِ جوانی
ہر شب منم و خیالِ زلفت
شبہاے دراز و پاسبانی
از دوستیِ تو ناتوانم
اے دوست ببر اگر توانی

غزل

اے چہرۂ زیبائے تو رشک بتان آذری
ہر چند وصفت می کنم در حسن ازآں زیباتری
آفاق را گردیدہ ام، مہر بتاں ورزیدہ ام
بسیار خوباں دیدہ ام لیکن تو چیزے دیگری
اے راحت و آرام جاں، باقد چوں سرو رواں
زیں ساں مرو دامن کشاں کارام جانم می بری
عالم ہمہ یغمائے تو، خلقے ہمہ شیدائے تو
آں نرگس رعنائے تو آوردہ کیش کافری
خسرو غریب است و گدا، افتادہ در شہر شما
باشد کہ از بہر خدا، سوئے غریباں بنگری

غزل

نوبهار است و گل و موسم عید اے ساقی
بادہ نوش و گذر از وعدہ وعید اے ساقی

روز محشر نبود، ہیچ حسابش بہ یقین
ہرکہ در کوے مغاں گشت شہید اے ساقی

گشت پیمانہ چو تسبیح رواں در کفِ شیخ
تا ز لبِ تو یکے جرعہ کشید اے ساقی

آنکہ در کوے محبت قدم از صدق نہاد
دگر از پندِ ادیباں لشنید اے ساقی

بارہا کردہ بدم توبہ ز مے باز مرا
چشمِ مستِ تو بہ میخانہ کشید اے ساقی

غزل

نے کار کسے است عشق بازی
کو دل نہ نہد بہ جاں گدازی

عشقے کہ نہ جاں دہند در وے
بازی باشد، نہ عشق بازی

محمود وشان عشق را کشت
حسنت بہ کرشمۂ ایازی

زلفت کہ حدیث او درازاست
آموخت شب مرا درازی

از غمزۂ تو کجا رہد دل
ایں کافر و آں کشندہ غازی

غزل

جانا! تو ز غم خبر نداری
کز سوزِ دلم اثر نداری
بردار چو بر درت فتادم
یا خود نگنی و بر نداری
جاے تو دلِ من است بنشین
دل جاے دگر اگر نداری
اے غم تو ز جانِ من چه خواهی
یا کارِ دگر مگر نداری
خسرو! تو به راهِ خوبرویان
یکسر چه روی، دو سر نداری

غزل

اے باد باز بر سر کوے کہ می روی
بوے کہ رہبرت شدہ، سوے کہ می روی
با آں نسیم خوش کہ تو داری ببوستاں
جاے دگر مگو کہ ببوے کہ می روی
زیں گونہ کز تو طرہ سنبل معطر است
تو بہر بوے کردن جوے کہ می روی
خوش می شود دلم کہ گذر می کنی بباغ
دانی بگرد گلشن روے کہ می روی
خسرو ز تشنگی بہ بیابان ہجر سوخت
اے آب زندگی تو بجوے کہ می روی

غزل

دست به گل نمی زنم زانکه نگار من توئی
بوے سمن نمی کشم زانکه بہار من توئی
روے زمین گر از صبا سبز گہ شگوفہ شد
من چہ گرہ کنم از آن، لالہ عذار من توئی
گر ز قرار می رود ہوش من از تو، گو برد
من بہ قرار خود خوشم، ہوش و قرار من توئی
گرچہ سوار آسمان، خانہ بہ خانہ می رود
کے نگرم بہ سوے او، فتنہ سوار من توئی
خسرو خستہ بر درت کشتۂ تیر غمزہ شد
ہیچ نہ گفتی اے فلاں کشتۂ زار من توئی

غزل

ای مردم دیدهٔ نکوئی
شاه آنکه درون چشم اوئی

من بی تو چه گویمت که چونم
بی من تو چگونه ای نکوئی

دریاب که گوهری چو اشکم
در خاک نیابی ار بجوئی

من پای ز آب دیده شویم
تو دست ز خون من نشوئی

با اینهمه از تو چشم بد دور
ای مردم دیده را نکوئی

غزل

مست آمده‌ای باز به مهمان که بودی
دانم شکری از شکرستان که بودی

ای یار جدا مانده، دل تنگ که جستی
ای یوسف گم گشته به زندان که بودی

می دوش کجا خوردی و ساغر به که دادی
در ظلمت شب چشمهٔ حیوان که بودی

آراسته و مست در آغوش که خفتی
این بخت کرا بوده به فرمان که بودی

جعدت که کشیده است و لبت را که گزیده است
پیش که نشستی شب و مهمان که بودی

غزل

نفسے که با نگارے گذرد به شادمانی
مفروش لذتش را به حیات جاودانی
ز طرب مباش خالی مے و رود خواه و ساقی
که غنیمت است دولت دو سه روز زندگانی
غم نیستی و هستی نخورد کسے که داند
که گذشت عمر و باقی نبود جهانِ فانی
مکن اے امام مسجد من رند را ملامت
چه به شهر مے پرستان نه رسیده ای چه دانی
تو و زهد خرقه پوشان، من و دیر درد نوشان
به تو حال ما نماند، تو به حالِ ما نمانی

غزل

من ندیدم چون تو هرگز دلبرے
سرکشے، عاشق کش و غارتگرے
من سرے دارم که در پایت کشم
گر تو در خوبی نداری همسرے
دست نه بر سینه ام تا بنگری
آتش پوشیده در خاکسترے
من که از خود بر تو غیرت می‌برم
چون توانم دیدنت با دیگرے
هر که دید از چشم خسرو خون روان
گشت هر مو بر تن او نشترے

غزل

افتاد بازم در سر هوائے
دل باز دارد میلے بجائے
او شہر یارے، من خاکسارے
او پادشاہے، من بے نوائے
بالا بلندے، گیسو کمندے
سلطان حسنے، فرماں روائے
بے او نہ بخشد خورشید نورے
بے او ندارد عالم صفائے
ہر لحظہ دارد دل با خیالش
خوش گفتگوئے، خوش ماجرائے

غزل

مرا دوش گوئی بخواب آمدی
بکف کرده جام شراب آمدی

به دل بردنم آمدی عیب نیست
تو مستی، به بوی کباب آمدی

شبی داشتم تیره از روز بد
شبم خوش که چون ماهتاب آمدی

چو جستند از گریهٔ من سبب
تو بودی که بر روی آب آمدی

کجا بودی ای اختر نیک فال
که مه بودی و آفتاب آمدی

غزل

تا تو روے چو ماه بنمائی
نتواں دید روے بینائی
نیم بالاے تو ندارد سرو
کہ تو سروِ تمام بالائی
بہ تماشا قدم چہ رنجہ کنی
تو کہ سر تا قدم تماشائی
پیش زلفت فتادہ ام شبہا
دیو می گیردم ز تنہائی
بوسۂ چند بندہ خسرو را
بر لب خود برات فرمائی

غزل

ای رفته و ترک من بدنام گرفته
وز دست وفای دگران جام گرفته
باز آمدهٔ تا بنمائی و بسوزی
در سوز میاور دل آرام گرفته
خونم مخور ای دوست که این باده غم آرد
چون دید توان آن رخ گلفام گرفته
من دوزخیِ عقل و بسا دوزخی عشق
گو صد چون من سوخته را خام گرفته
ای گل چه زنی خنده ز نالیدن خسرو
کآزرده بود بلبلِ در دام گرفته

غزل

هر شب از شوق جامه پاره کنم
عاشقم، عاشقم، چه چاره کنم

از درونم نمی روی بیرون
گرچه صد بار سینه پاره کنم

چند گوئی که صبر کن در هجر
گر توانم هزار باره کنم

جرعهٔ گر بیابم از لب تو
صوفیان را شراب خواره کنم

تو کنی جور بر دل خسرو
من چون بیگانگان نظاره کنم

غزل

چه شُدت که از کرشمه نظری بما نکردی
سخنی برون نه دادی شکرے عطا نکردی

بدلم چه خانه سازی که هزار خانه دارد
ز هزار تیرِ مژگان چو یکے خطا نکردی

ز طواف کعبهٔ خود چه دوانیم بکعبه
ز هزار حاجتِ من چو یکے روا نکردی

همه عمر وعده کردیٔ طمعِ وفا نکردم
که چو عمر بیوفائی سزد ار وفا نکردی

تو ز حال من چه دانی که بخون چگونه غرقم
چو دراین محیطِ هامون گہی آشنا نکردی

غزل

ترک من بر شکل دیگر میروی
با مه از خوبی برابر میروی
چست بر بستی قبای فتنه را
گوئی از میدان بلشکر میروی
بر سر خود راه کردم مر ترا
بر حقی گر بر سرم بر میروی
دوش گفتی مردم چشم تو ام
وین زمان در چشم من در میروی
سوی خسرو بین که خاک پای تست
ای که باد افگنده در سر میروی

غزل

اے کہ جاں گویند خلقے آں توئی
واں کہ شیریں تر بود از جاں توئی
شہرِ دل ویران شد از بیداد تو
ور چہ ویراں تر شود ویراں توئی
در بلاے فتنہ نتواں زیستن
دیر زی گرچہ یکی زلیشاں توئی
از گران جانی من جانا مرنج
چوں درون جان من پنہاں توئی
دردِ خسرو ہر زماں افزوں تر است
از کہ گیرم عیب چوں درماں توئی

غزل

سُرمه اندر چشم خود بین می کنی
شانه اندر زلفِ پرچین می کنی
از ستم چندین که کردی کس نکرد
بس کن از بهر که چندین می کنی
در غم لب های من گوئی بمیر
مرگ را بر بنده شیرین می کنی
بگذری از مهر و گوئی کاین کنم
مهر می باید ترا کاین می کنی
تا بود ماه و خیالت در شرف
چشم خسرو پر ز پروین می کنی

ستایش

اے عذر پذیرِ عذر خواہاں

عفوِ تو شفیعِ پُرگناہاں

نیایش

جرم منگر که چاره سازی
طاعت مطلب که بے نیازی

گزارش

در حجلهٔ قدس بخشش جایم
تا با تو به جانبِ تو آیم

دلم را بُرد و جاں را کُشت چشمت
جہانگیر است و ہم صاحب قران است

گفتیم غم مخور و آسان گیر
ویں بگفتن صنما آسان است

گل چہ داند کہ دردِ بلبل چیست
او ہمیں کارِ رنگ و بو داند

از جفا ہوئے من نمی بینی
مکن آخر خدائے می بیند

وقتے اندر سر کوے گذرے بود مرا
وندر آں کوے نہانی نظرے بود مرا

سرے دارم کہ سامان ہنریست اُورا
بدل دردے کہ درمان نیست اُورا

بشگفت گلہا در چمن اے گلستان من بیا
سرو ایستادہ منتظر سرو روان من بیا

ما را چہ غم امروز کہ معشوقہ بکام است
عالم بمراد دل و اقبال غلام است

تو چه دانی نیاز مندی چیست
چون خدایت به کس نیاز نداد

جانِ خسرو مرو شتاب مکن
عمرِ خود در شتاب می بینم

ای خارِ خارِ هجر ز دل دُور شو که من
بهرِ نظارهٔ گُلِ رُخسار می روم

جفاکش خسروا گر دوست پیوست
نصیبِ عاشقان بیداد بوده است

جان کند خسرو از لبت هردم
خنده زن که بیشتر بکنم

ای باد حدیث دلم آنجاش بگوئی
در گوشه در گوشش به تنهاش بگوئی

در این غمم که مبادا گره به تار بود
بر آن حریر که آن یار بی‌وفا خفته است

نه دل باشد که غافل باشد از یار
نه سر باشد که پر سودا نباشد

قصهٔ شیریں عجب افسانہ ایست
کوہکن خواب اندریں افسانہ کرد

ہنم امروز حدیث تو بہ مہمانے چند
پارہ از دیدہ و دلہا ہمہ بر بانے چند

رازِ دل پر تیدہ با جاناں برم
درد را در خدمتِ درماں برم

عاشقی نبود تقاضاے وصال
ہر نفس خویش پیکارے بود

خود اگر عاشقی جام بلا پیش نه
داغ عقوبت بسیار بر جگر خویش نه

گریهٔ خسرو چو نگه کرد گفت
خانه روم باز که باران رسید

کس نداند غم خسرو مگر آنکس که مباد
بی چراغی بود اندر شب یلدا مانده

هر کسی را هوای سیم و زری
من مسکین و داغ سیم بری

اے دیدہ چہ ریزی از برون آب
کاین شعلہ بجان گرفت مارا

گرچہ برُبود عقل و دین مرا
بد مگوئید نازنین مرا

من ماہ را طلوع نخواہم نگار ازانک
گم کردہ ام بخاک رخ ہمچو ماہ را

خسرو ز تشنگی بہ بیابان ہجر سوخت
اے آب زندگی تو بجوئے کرمی روی

عاشقاں را چو نامہ باز کنید
نام من بر سرش طراز کنید

اے باد سلام دلم آنجا برسانی
بوے ز لبتم بر کف آں پا برسانی

صبا زلف ترا گر دم ندادے
گرہ بر کارِ من محکم ندادے

مرا از خوبرویاں نیست روزی
گدایاں را ز شاہاں نیست روزی

روے خود پوش چشم را چہ کنی
بت شکن بت پرست را چہ زنی

زنہار اختیار مکن بہر منزلے
کانجا بدست ہیچ کسے اختیار نیست

دل صد پارہ کہ ہر جا گرہش بربستم
نقد عشقے است کہ در ہر گرہے دربستم

گویند کز چہ عاشق دیوانہ گشتۂ
گفتار خسرو است کہ در گوش کردہ ام

جانا! تو بخواب شو که مستی
افسانهٔ عاشقان دراز است

زلفت سر و پا شکسته زان است
کز سرو بلند اوفتاده است

با تو در سینه جان نمی گنجد
تو درونی از آن نمی گنجد

با رخت شب چراغ نتوان کرد
بی رخت سینه داغ نتوان کرد

مرا گویند سامانے نداری
کسے از عاشقاں ساماں نخواہد

وفا و مہربانی کرد با خلق،
چوں دور خسرو آمد بے وفا شد

گذشت آنکہ من صبر و کیں داشتم
تو گوئی نہ آیں و نہ ایں داشتم

بمن بخشید ما جُلّہائے خود اے خلق
کہ میرم ہر زماں در پیش بارش

مارا ز کوی جاناں عزم سفر نباشد
بے عمر زندگانی کس را بسر نباشد

من نمی دانم کہ چوں باشد پری
شکلِ تو بارے مرا دیوانہ کرد

مقصودِ دل ز خوباں معنی بود نہ صورت
در دل شراب گنجد پیمانہ می نگنجد

ز امید وصل زیستنم بود آرزو
ورنہ فراق یار بہ جانے گراں نبود

همچوں غرقاب عشق او خسرو
ہیچ غرقاب بے کراں دیدی

ببرید زلف و کرد بہ خسرو اشارتے
یعنی کہ عمر تست نمی خواہمش دراز

قصۂ شیریں عجب افسانہ ایست
کوہکن خواب اندریں افسانہ کرد

خفتگاں از زندگی آگہ نیئند
زندہ بودن کار بیدارے بود

نصیحت از خرد جُستم، خرد گفت
کہ بر دیوانگان فرمانِ من نیست

اے مسلمانان! یکے بازم خرید
کو مرا بر دستِ غم بفروختہ است

بندہ خسرو چہ گنہ کرد امروز
کہ حدیثت بہ عتاب آلودہ است

قطرہ ہا از زکوٰۃِ حسن می داد
زہم افتاد کز ہر سو گدا خاست

خسرو بجہاں اندر از بہر تو می باشد
ورنہ بچنیں جاے یک شب نتواں کردن

من کجا تا بکجا در ظلمت
تو کجائی و کجا می گردی

ہمی کن بادِ رعنائی زیادت
چراغِ عاشقاں بے نُور می دار

تو خواہ دلا خوں شو و خواہی برو آجاں
کاں شورخ نخواہد شد از سینہ فراموش

ما بے خبر از نظاره بودیم
جاں رفت و خبر نه کرد ما را

پند کسم به دل نه نشیند که دل ز شوق
پُر شد چنانکہ جائے نمانده است پند را

جاں ز نظاره خراب و ناز اُو ز اندازه بیش
ما به بوے مست و ساقی بُرده پیمانه را

از رشکِ چشم خویش نه بینم رخِ تو من
تو ہم ببیں در آئینه رخسارِ خویش را

برو ای بخت خواب آلوده از پهلوی بیماران
که تو شب کوری داری و من شب کاری دارم

ملامت بر دل صد پارهٔ عاشق بدان ماند
که باشد زخم پیکان و بدوزندش بسوزن هم

جراحت جگر خستگان چه می پرسی
ز غمزه پرس که این شوخی از کجا آموخت

شراب لطف پر در جام می ریزی و می ترسم
که زود آخر شود این باده و من در خمار افتم

رسد عمر دراز عاشقان گر
شب هجران حساب عمر گیرند

نوازش کن که خُسرو عاشق تست
که آسانش کشتی دُشوار باشد

چو تو با دیگرانی مردن آسان شد مرا زیرا
بجان دیدانم زیستن دشوار می آید

زمانے نگذرد کز خاک کویت
نفیرے داد خواہے بر نیاید

قصهٔ من دراز شد ز غمت
ور بگویم دراز تر گردد

ای نفس پند گیر که اختر بگردش است
ای مرغ هوشیار که صیاد می رود

خوش آن کسان که بر فتند پاک، چون خورشید
که سایهٔ بسر این جهان نیفگنند نه

سخنم جای می کند در سنگ
گویم از دردل تو جای کند

از دیدہ زیر پاے تو چنداں فشاندم لعل و دُر
روزے نگفتی اے فلاں ہست از تو بسیار ایں قدر

گفتم کہ ہوشیار شو اے دل بکارِ عشق
عقلم بگوشش گفت زمن ہوشیار تر

اگر اصحاب عشرت مے پرستند
بیا ساقی کہ من ساقی پرستم

گذر کردم ببازارِ جہالت
دلے بفروختم ، جانے خریدم

در مجلس وصالت دریا کشند مستاں
چوں وقت خسرو آید مے در سبو نماند

وہ کاں چہ عیش باشد نے زندہ و نہ مردہ
نے بر سرم تو آئی نے عمر بر سر آید

جانم فدائے یارے کو در دلے چو در شد
بیروں نہ رفت از دل تا جاں بروں نیامد

بالا کشید زلف و دلم کے رسد بمن
کو را بہ بام بُرد و زِ تہ نردباں کشید

بہانہ می طلبند اہل دل کہ جاں بدہند
بپوشش روے، وگرنہ در انجمن مگذر

ہمہ بر دیگراں قسمت مکن غم
از آں چیزے براے من نگہدار

نظرے کردم و چناں گشتم
کہ پشیماں شدم ز کردۂ خویش

خاکے کہ بر اُو بُتے گذشتہ است
از مردمِ دیدہ درگر گیر

فقیہِ شہر کہ ما را ہمے کند تکفیر
بعمرِ خویش نکردہ است سجدۂ بخضوع

گفتم ز زلفِ چوں توے زنّار بندم گفت او
در کفر ہم صادق نۂ زنّار را رسوا مکن

ہر کسے را محل کجا کہ قدم
در رہِ عشق استوار کند

بے چارہ کسے کہ بر درِ تو
یک سینہ و صد نیاز دارد

اے بدر ماندگی پناہ ہمہ
کرمِ تست عذر خواہِ ہمہ

قطرۂ ابرِ رحمتِ تو بس است
شستنِ نامۂ سیاہِ ہمہ

از رہے بر خرا کہ در تو رسیم
اے بسوے درِ تو راہِ ہمہ

گنہِ ما ہمہ فزوں ز قیاس
عفوت افزوں تر از گناہِ ہمہ

یکے از مطبوعات
پیکیجز لمیٹڈ
لاہور، پاکستان